

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' september 1991, 11e jaargang nr. 3

Activiteiten & agenda

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' september 1991, 11e jaargang nr. 3

Voorwoord redactie

Het is alsof de duivel ermee speelt, maar steeds als dit nummer verschijnt is de zomer voorbij. Achteraf gezien mogen we niet klagen. Hij begon dan wel niet in mei, maar vanaf juli hebben we toch volop kunnen genieten.

Genieten kunt u ook weer van dit nummer. Met ditmaal een dubbele klassefoto. Het verschil tussen beide foto's zit vooral in de contouren. Bij wijze van extra service vindt u de volledige telefoongids van Bunde, Geulle, Itteren, Eijsden, Oost-Maarland, Mesch, Gronsveld, Rijckholt, Eckelrade en Sint-Geertruid. Dat kon in 1935 nog op één pagina. Verder de vertrouwde rubrieken.

Mocht u kennissen of familieleden op de kermis hebben die u een plezier wilt doen, of die Grueles een plezier willen doen, de Grueles-winkel is nog niet uitverkocht. "Diksjenèrs", "lèsplénkskes", "Groéselt Vreuger", jubileum-munten zijn nog steeds verkrijgbaar.

'n plezierige kèrmes.

De redactie

Bij de voorpagina

Rijksweg 187, thans bewoond door de familie P. Caelen.

Activiteiten agenda

☒ Beukdag

5 oktober. Traditionele opschoondag rond "De Beuk". Inlichtingen bij Hans Kengen.

☒ Bokkerijders

De zo langzamerhand legendarische Dr. Roeck houdt op 25 november een lezing over de al even legendarische Bokkerijders. Café Scheepers. Aanvang 8 uur.

☒ Vogels

Paul Wouters houdt op maandag 30 september een dialezing over "Vogels van het grindgat in Oost-Maarland". Café Scheepers. Aanvang 8 uur.

☒ Natuurwandeling

Zondag 13 oktober wordt er een wandeling door het Savelsbos georganiseerd. Aandacht voor paddestoelen, bomen en vogels. Vertrek vanaf de parkeerplaats bij het kerkhof, achter het Europapark. Vertrektijd 10 uur ('s ochtends).

Derde klas

Bërke haw juffrouw Plúime van de twiede klas verlaote en zaot noé bié Resierke ién de derde klas. Vaan ze zusterke Lieske haw hër al dékker gehuurd tot, es Resierke neet ién sjlaop wäor gevalle, hër hil sjtremg wäor en mêt 't letsje ry droonder heel. Hiémêt hêt 'r Bërke daan oüch dêk op z'n han, bloetse erm en bejn gehoüwe. Es Bërke neet zaot te suffe of mêt z'n gedéchte neet ién 't véld of de bos wäor, richde hër neet vëul goods oét.

Op 'nne muerge, wie Resierke op tiéd ién de sjaol wäor, sjtoüng 'r vëur aon de lëssener 'n piép te sjtoppe. Wie Bërke de klas ién kaom doeg 'r 'nne zenuwtrék mêt kop en sjoüwer. "Goeje morgen, professor Bër, heb je goed geslapen?" Bërke wis neet wat 'r hoert. Wat haw dè 'n gooj zën. Resierke heef e päor sjlèg mêt 't letsje oppe lëssener of 'r vuur de hermenie sjtoüng, magkde zich e kruús of 'r de vlege vaan zich aof heef en zaag: "Taalboek blz. 37, spreekwoorden". Hër wës nao Zjêf dè vëuraon zaot. "Begin jij maar, en zo verder". Zjêf: "Beter een vogel in de hand, dan tien in de lucht". Bërke haw uüveraal z'n èige gedéchte uüver. Mós Resierke nogal zegke. De vurige wëk haw 'r 'm de kattepoel aofgenöeme. Gister haw 'r 'm nog ién de kas zién ligke. Dao sjtoüng 'n sjoonsdoes voül klömmelery, wat 'r de keender haw aofgenoëme. Zjo: "Iemand blij maken met een dode mus". Dat sijnapte Bërke oüch neet. Wat wäor dy pläot dan dy néve de deur van Van Donk hoüng? "Behandel de dieren met zachtheid, spaar de vogels". Zjaak: "Leven als kat en hond". Jao, dat haw 'r gister nog gehuurd wie Resierke mêt Van Donk achterèin zaot, tot ste 't tot boëve ién de klas kós hure. Bërke: "'n Kip zonder kop". Bërke loorde Resierke mêt kaverouge aon en driejde mêt z'nne wiésvinger ryngskes oppe baank. 't Goüng 'm vanaal doer z'nne kop. Hër zaog ién gedéchte taant Lies 'n

hoon de kop aofhoüwe. Dy hoon leep zonder kop nog twéntig meter weg. Hër hoert noonk Zjêf zegke: "Es de boer 'n hoon it, és de boer kraank of és de hoon kraank". 't 't Aantwoerd kaom neet. Mie es: "Eu, èuh, èu", kaom neet droét. "Juist", zaag Resierke, "een kip zonder kop ben je". "Lucht", biët 'r nog drater aon. "Nico, ga verder". Dat wäor nog 'ns get aanders es professor Bër. Daonao, vrié tèikene. Dat doeg Bër hil iéfertig. Mêt z'n toüng tiéngge z'n boëvelup, dy vaan leenks nao rés goüng, tèikende hër boerderyje tössje de wejje, mêt aon de wäoterbak e zèikvöot. Oonder de fruetbúim: keu en kaver. Oonder 't sjop, op de boüm van de oüsker en ién de sjtöpnëste, hoonder. Néve de boerdery dry groete èikebúim mêt häozjenoëtesjtruúk en huülenter. Aon d'n aandere kaant 'nne jasmijn, klömroeze en 'nne groete mèijboüm oe de mósje zich ién aachternao zaote. Ién de moestem roontelöm 'nne groete paamsjtróek en langs 't moestemwëgske groete lelies, goüdsblomme, jeunkferkes en lupine. Resierke wäor de gezèt aon 't lëze. Hër loorde uüver z'nne breel en de gezèt, heef weer zenewéchtig mêt kop en sjoüwer en zaag tiéngge Jës: "Ga jij maar de vitaminen uitdelen". 't Wäor oerlog. De keender krège al muerges e pëlke

vitamine C. Wie Jês bié de jóunges tössje de bénk leep, lapde Haj 'm puutsje zoedat 't laankoét langs de bénk aof veel. Jês kēgkde wie 'nne knién ién 'n sjtröp. Mêt dat Resierke ater de lēssener oétvloeg, trok Haj al op 't midde van de baank aon en buügkde: "Ik heb niks gedaan, ik heb niks gedaan". Nik en Piet, bang dat 'r op hön aof vloeg, wēze allebej nao Haj. "Hij heeft het gedaan!". Resierke sijnapde Haj bié 'n oer, trok 'm, of 'r e vérke 't sjlachsjetruu optrok, de baank oét. "De gang op, Brutus", en heef 'm mêt 't rèigelke oonder z'n korte brook op z'n hiese mêt de oétnudiging dat 'r gaw mōs zién. Resierke kaom truk van de dēur, zat z'nne breel get hoeger op z'n naos, doeg weer 'nne zenuwtrék. "De eerste de beste die ik hoor, volgt". Hēr pagkde mêt z'n twie han de beukskes dy oppe lēssener laoge, heel ze réchop, leet ze tössje z'n han oppe lēssener valle en begōs leenks en rēs en boëve mêt z'n haand drop te kloppe zoedat ze aon alle kaante geliék wāore. Hēr luchde ze weer op en begōs weer van alle kaante te kloppe. Oondertössje doeg hēr d'n èine zenuwtrék nao d'n andere. Dit ritueel herhool zich e päor kier per dāog. Hēr zat zich weer ater de lēssener, heef de gezêt 'ns driftig oét, loorde nog 'ns druüver heen, doeg weer 'nne zenuwtrék en wāor weer vuurgood versjtoēke zoedat 'r 't allemaol neet mie zaog. Zoüw hēr nog 'ns op ze gemāok de gezêt maoge lêze. Hēr zoüw dy vérke 'ns get anders liere. 't Wāor èigelik gèi liere. Hēr heef 't hön debēne en es 't mōs droét. 't Wāor mie 't dressere vaan vérke en keu. Wie de groete lúij òmgoünge mêt de bieste, en dēk oonderèin, doege de keender oüch. Ze heve zich wie de vérke en vloogkde wie 'nne ketter vuur mer uüveraal krach aachter te zitte. Es keend begriēps te oüch neet dat ste neet mogs vloke en de groete lúij waol.

Wie Bērke 'nne kier oét de sjaol kaom en bié Gadio aon 't kersjtāonzjele rāope wāor, oe de groetste sjpats aon wāor vuur Gadio oonder z'n han oét te bliève, dūijde hēr Zjêf van Kolla de sjtēkeligge sjel van de kersjtāonzjele oonder z'n hōmp. Zjêf mêt z'n twie breurs hawwe Bērke mêt hön kloompe zoe bewērk dat 'r 'nne kop haw wie e kaaf dat huün begēnt te kriége. Wie 'r bié hön kaom krèg 'r ze dao oüch nog 'ns gesjtök. "Noé ète, d'n sjoon óet en 't bed ién!". Dao verweensde hēr de Roeje Pol, de hil femiélie vaan Zjêf en ze ma nao de hel. Hēr lāog mer te prakkezere wie 'r

zich kōs vrēke. Es 't op houwe aon kaom oppe sjaol haws te versjeje klikskes. Bērke wāor bié de klik vaan Haj, de bēste klophaon vaan de klas. Dē zoüw 'r muerge waol 'ns debié hoële. Wie 'r mêt z'n gedēchte aofdwaolde nao kwakfrosje, vuügel en blomme, veel 'r, wie dat d'n dēksten tiéd gèit es te aon sjoen dinger deenks, ién sjaop. D'n dāog d'rnao sjmuerges zaote de keender al ién de klas. Resierke wāor nuurges te zien. Nao ies 'nnen hoüp kebaal gehuurd te hebbe, hēr wāor zich weer mêt Van Donk aon 't vrēigele dat ste 't doer de hil sjaol kōs hure, kaom 'r de

klas ién. Hër goejde z'n kelbas, dy 'r ömmertoûw aon de sjtang van z'nne fits haw hange, tiénge de lëssener, hoûng z'nne zjwarte gabberdien en alpinomötske ién de kas, doeg mêt 'nne groete zjweunk van z'n twie erm z'n sjérp aof en heel dy laankoét vuur zich ién de hude. Hër heef mêt de boétekaant van 'n haand e pãor kier langs de sjérp aof en hoûng ze ién de kas uüver de jas, goejde z'nne kop ateroét en úigde of ze good réch hoûng. Terwyl 'r mêt z'n rése haand ze oonder get nao rés trok, heef 'r mêt z'n leenkse haand nog 'ns langs de sjérp aof. De sjêldery hoûng good, de kas kôs touw. 'r Kemde ze zwert golvend haor, dat bloonk van de brillantien ién de ploej en loorde 'ns verwêlderd doer de klas. Mêt 'nne roeje kop oe de voonke bekaans vanaof sjproung, z'nne bekênde zenuwtrêk en bekênd kruús, begôs 'r te bèje. Douw kaome de ieste vraoge. Bërke zaog 't mie es van: wat hër neet wis, vroeg 'r aon de keender. Mêt 'n sjneltrèinvãort begôs 'r aon de keender te vraoge of ze ién de mës wãore gewès. Hër wès driftig nao eker keend en zaag: "Mis?" "Ja meneer!". Zoe goûng 'r de klas nao. "Mis?".

"Ja meneer!". Bërke sjtaok 'r bekaans 'n oug oét. "Mis?". "Nee meneer". "Jood", kégkde hër en vloeg weer op de volgende aof. "Mis?". "Ja meneer". Daonao wãor 't: "Leesboek op de bank. Waar zijn we gebleven?". De haaf klas zoûng ién koer: "Bladzijde drie-en-veer-tig-me-neer". Wie Anneke, Lieske en Bertien hön bëurt hawwe gehad, wãor Zjan aon de bëurt. Zjan haw tot uüver 'nne maond truk ién Eiske oppe sjaol gezête en gaof aon de wêurd mêt 'n a 'nnen aandere klaank. Dat veel op. De joûnges laachden 'm dao ömmertoûw uüver oét en magkde ién de klas dao sjtiékem aonmêrkinge op. Resierke wis dat. 'r Zaot wie 'n sjpên ién 'n web dy op hêur vlieg loort uüver z'nne breel de klas ién te lore. 't Wãore twie vlege ién èine sjlãog. "Bërke en Zjao, voor morgen 100 maal: Ik mag niet praten in de klas". Hër sjtopde zich de piép en dûijde ze good aon. "De leesboeken weg, 't diktee-schrift op de bank". Nao tien rêigels dictee wãor 't: "Pak de taalboekjes, bladzijde 29 en ruil de schriften met je buurman om te verbeteren". Zelf zat 'r e trömmelke boëtramme mêt 'n termosflés oppe lëssener. Hër aosemde 'ns uüver de glãozet van z'nne breel, vrêf mêt z'nne nêusdook uüver de glãozet en kroëp

oppe lëssener achter de gezête ién. De rös doorde neet lang. Bërke haw mêt Zjao 'nnen dok gerúild vuur 'nnen hûivebúgel haaf voûl êrde hûive. Zjao krèg dao achteraoof sjpiét van. D'n dogkentiéd wãor zoe good es om en d'n hûiventied sjtoûng aon te koëme. Zjao woûw de hûive truk hebbe en wãor zich dao uüver mêt Bërke aon 't toéke. Resierke vloeg mêt 't haandwaope d'r tössje. Op de maot van "aw-gekêks" heef 'r mêt 't letsje op hön ién. Es touwsjlãog gaof 'r hön "voor morgen nog honderd regels erbij". Resierke goûng truk nao de lëssener en heef op z'n platte haand z'n piép lèg. Bërke wãor gelaoje va gif.

Gus

Daanke, merci

'n Hoënzèik, Pierreke, gaans oét Val-Dieu,
woende al jaore bié bekker Jeu.
't bieske oét de Waole-pejie
haw es sjtopwoerd: daanke, merci.

Wie Pierre hié teréch kaom wāor gaar neet bekënd,
meh èi deenk wāor ziéker: 'r wāor roed en waolsgezênd.
'r Gōnde zich good ién de bekkery.
Wat wêls te oüch mêt zoevêul zeutery.

Hër sijnôpde van vlaoj of van 'n besjuút
of mêt get gelök van 'n sôkkertuút
ze pénske voül en kôs hër neet mie,
dan zaag hër: "Daanke Jeuke, daanke merci".

Pierreke woerd vrecher, kroëp ién 'n vitrien
en doeg zich tegood aon 'nne nogatien.
Jeu dè zaog dat en wāor 't opens meuj
en sjtrújde vergif vuur Pierreke z'n veuj.

Pierreke daag nog: Wat 'n verwènerij
ze sjódde 't zeutgood uüver m'n pry
"Daanke", zaag hër, "daanke merci",
doüw bléf hër ligke en verreurde neet mie.

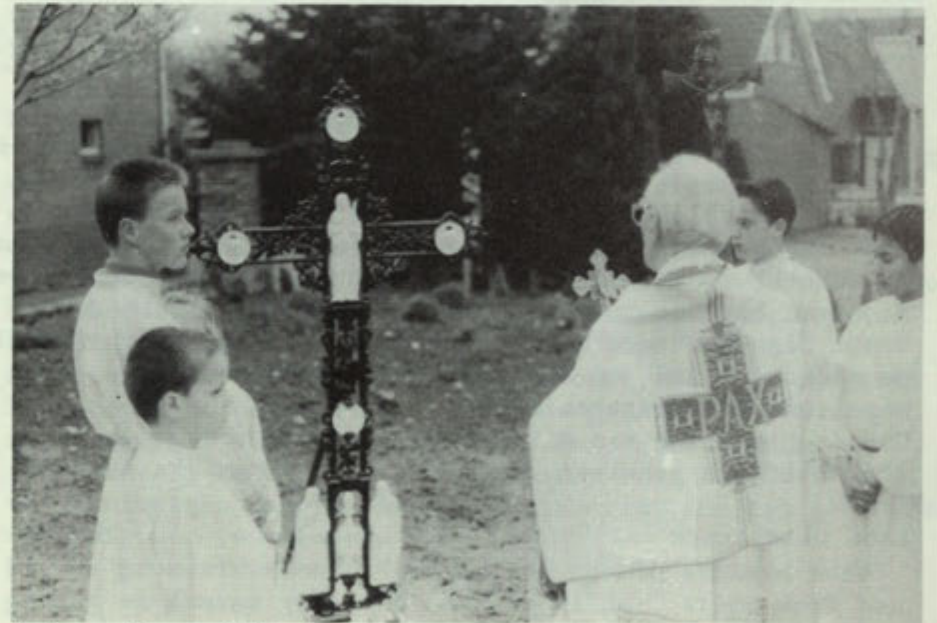
Hër woerd begraove, dat wêl ich nog kwiét,
meh zonder femiélie, dy voonten 't te wiéd.
De pesjtoer dè prègkde uüver: notre cher petit.
Op z'nne gräofsjtèin sjtoùng: daanke merci.

Frans van de Weerdt

Dorp milieu

Het kruis op de hoek van "'t Greunsje"

Enige dagen voor de kruisdagen (begin mei) van dit jaar heeft de Stichting Grueles met de hulp van enkele Rijckholtanaren op de hoek van "'t Greunsje" en de Rijksweg in Rijckholt een nieuw wegkruis geplaatst. Pastoor Niederer heeft het maandag 6 mei, tijdens de kruisprocessie ingezegend.

De inzegening van het kruis.

Het is mij niet bekend of er vroeger op deze plaats ook een kruis heeft gestaan. Onmogelijk is het niet omdat deze plaats precies op de grens ligt van de voormalige gemeente, Rijckholt/Gronsveld en Eijsden.

Wij hebben voor deze plaats gekozen om een drietal redenen:

- het is een samenkomst van wegen, een plaats die van oudsher voor plaatsing van een wegwijk in aanmerking komt;

- in Rijckholt stond langs de Rijksweg nog nergens een wegwijk;

- gezien de situatie ter plaatse komt het kruis hier volledig tot zijn recht.

Uit positieve reacties blijkt dat velen ons initiatief waarderen.

Het is een gietijzeren kruis dat, zoals zovele wegwijken, eerst dienst heeft gedaan als kerkhofkruis. Het is afkomstig van het kerkhof van Deigné, een Belgisch dorpje, met een idyllisch dorpspleintje, gelegen in de Ardennen enkele kilometers onder Banneux. Door bemiddeling van Leon Dodemont heeft Grueles daar een aantal mooie kruisen kunnen krijgen.

Van dit type kruis staan in Limburg meer exemplaren. Volgens het boek van dr. Godfried C.M. Egelie "Gietijzeren wegwijken in Limburg" stonden er begin jaren tachtig in Limburg enkele van dergelijke wegwijken, onder andere in Beek, Gulpen, Valkenburg en Wittem.

Het kruis is 171 cm hoog en 97,5 cm breed. Het is een doorbroken open kruis. Onderaan staat aan beide zijden van de schacht een vrouwenfiguur. In het midden tussen de twee zijarmen bevindt zich de figuur van de Goede Herder. Hij heeft zijn rechterarm gebogen en de wijsvinger geheven. In de onder-, boven- en zijarmen zijn gevleugelde engelenkopjes aangebracht.

Bij de plaatsing van dit wegwijk hebben veel vrijwilligers geholpen. Hiervoor allen nogmaals dank!

Leon Olislagers

Historie

Het kan verkeren...

In het archief van de Rijksheerlijkheid Gronsveld bevindt zich een aantal rekeningen, lopende over de jaren 1617-1627. Onder de kop "ausgaeff aen processen" bevindt zich een post die mijns inziens duidelijk illustreert hoe weinig consideratie men in vroeger tijden had met personen die heden ten dage waarschijnlijk in een zwakzinnigeninrichting of op de bank van de psychiater zouden belanden.

Op 16 oktober 1617 werd te Honthem, destijds behorende tot het graafschap Gronsveld, een jongen gearresteerd verdacht van sodomie (= geslachtsgemeenschap met een dier). De 20e oktober "kwam hij aan het scherp examen" dat wil zeggen hij werd gepijnigd om hem een bekentenis te ontlokken en 11 dagen later tot de dood door verbranding veroordeeld. Het dier dat bij het delict betrokken was, de koe, werd volgens de toenmalige rechtsregels mede bestraft. Men ging uit van de gedachte dat het "schuldige" dier te zamen met de dader verbrand moest worden. Hierbij valt op te merken dat deze, op de wetgeving van Mozes berustende, veroordeling van het dier onderscheiden moet worden van de dierprocessen waarbij van een zelfstandige handeling van het dier sprake is (een hond die een kind verwondt, een koe die veldvruchten vertrapt enzovoort.) Bij de rechters heerste in bedoeld geval slechts de gedachte dat niets mocht overblijven van hetgeen aan het "crimen nefandum" (het gruwelijke misdrijf) herinnerde. Door het dier mede te vernietigen beoogde men de herinnering aan het gebeurde volledig uit te wissen.

Uit de processtukken blijkt dat de koe in stukken werd gehakt en daarna verbrand door de vilder, wiens werk het onder andere ook was de lichamen van terechtgestelden te

begraven. Het beroep van vilder had een bijzonder lage status en het was bijvoorbeeld een grove belediging om iemand die in de herberg niet mee wilde drinken toe te voegen: "Drink dan maar met de vilder van Crapoul." (Waarschijnlijk niet alleen een verwijzing naar het bij Gulpen gelegen gehucht, maar ook naar het dialectische "krapuul" = uitschot).

Alhoewel de schepensbank van het graafschap Gronsveld het recht bezat om de doodstraf uit te spreken, was het om financiële redenen niet mogelijk een eigen beul in dienst te hebben. Het kwam, ook in de grotere plaatsen, herhaaldelijk voor dat men van de diensten van een "maitre des hautes oeuvres" uit een naburige stad gebruik moest maken. Zo is de beul waarover in de hiernavolgende tekst sprake is de beul van de stad Maastricht, Michiel Jongen uit Gulik, benoemd op vier augustus 1597 en overleden in 1633. Deze kreeg voor zijn werkzaamheden de voor die tijd aanzienlijke som van 80 gulden, een bedrag dat, naar de maatstaven van deze tijd gerekend, verveertigvoudigd kan worden. Beulen waren dan ook vaak welgestelde lieden die in hun rijkdom als het ware een compensatie vonden voor het feit dat zij door de maatschappij tot de outcasts gerekend werden evenals de vilders, die bijvoorbeeld in de kerk en de herberg een van de andere burgers afgescheiden plaats moesten innemen. In de herberg moesten ze genoeg nemen met een glas zonder voet, een teken dat op een lang verblijf geen prijs werd gesteld.

De gedachte dat een medebewoner van het graafschap tot de dood door verbranding was veroordeeld, was voor de andere bewoners in het geheel geen aanleiding om het bier te laten staan dat zij door hun heer, Justus-Maximiliaan van Bronckhorst, kregen aangeboden bij gelegenheid van diens inhuldiging op 31 oktober.

Verder valt nog op te merken dat uit de aantekeningen van Hans-Jacob van Huyckelhoven duidelijk blijkt dat de verdachte, hoewel over zijn uiteindelijk lot geen twijfel kon bestaan, bij het gerecht werd aangeklaagd door de (ongetwijfeld vrome) lieden uit de kleine gemeenschap waarin hij dagelijks verkeerde.

Den 16den octobris eynen sodomitischen jongen van Hontum hier gefangen genomen und hem voor recht gestelt. Den eersten dach die cost aen die schepenen 4 gld 8 st
 Den 20sten ditto den jongen laten pininghen. Voor schepenen ende dieffhenckers uncoste 5 gld 3 st
 Den lesten octobris wardt der jong verordelt gebrant te worden.

Aan Mr. Michel will het Ihre Genade erste Justitie was myt hem veraccordert soo van pininghen als branden 80 gld
 Aen den viller der die kauwe ontstucken heeft ende verbrande 2 gld
 2 arbeiders die het holz gehauwen hebben, Simon ende Jeha 1 gld 16 st
 Aen die ketten ende clammen 1 gld 5 st
 Voor 1/2 hondert stroos 3 gld
 enen scharprichter, bodden ende andere justiciers
 Den selven dach hebben die hausluydt hunnen eydt gedaen op het haus Gronsfelt aen de hooch und wollgeboren Graven und heeren Joest Maximilian Grave von Bronckhorst und zu Gronsfelt etc. und befallen jeder hausluydt in hun durper toe verdrincken und wat sij verdroncken dat ich dat soude betallen, befindt sich alsoo dat ich betalt heb tot
 Gronsfelt ende Eckelraedt 8 gld 10 st
 Heugem 6 gld 4 st
 Hontum 3 gld 1 st
 Schlenacken 7 gld 1 st
 Oest 3 gld 1 st

Rijksarchief in Limburg, Maastricht. Schepenbank Gronsveld.
 no. 282
 id. Schepenbank Gronsveld. Rolle criminelle, no 308.

Gilles Jaspars

Van aal en nog get

Telefoon

Er zijn twee opvallende verschillen tussen een telefoongids van 60 jaar geleden en een nieuwe. De nieuwe is tig-maal zo dik, maar aanwijzingen over hoe je iemand moet opbellen ontbreken. "Om iemand op te roepen brengt men de telefoon aan het oor...", lezen we in een telefoongids van rond 1935. "De cijfers van het gewenste nummer moeten in volgorde VAN LINKS NAAR RECHTS worden gekozen." "Om een cijfer te kiezen steekt men den top van den wijsvinger in de opening van de schijf..."
 Dat waren nog eens tijden, leren hoe je een nummer moest draaien om "telefonische gemeenschap" te krijgen. "Voor klachten over gebrekkige gemeenschap of over de werking van het toestel kiest men K 07." Die K kennen we tegenwoordig ook niet meer. Op oude toestellen stonden niet alleen cijfers, maar ook letters. In Nederland werd alleen de K gebruikt en die gaf het "kennummer" aan. Halverwege de jaren vijftig is dat gebruik verdwenen en ik kan mij de moeite herinneren die de PTT in die tijd gedaan heeft om die K uit het spraakgebruik te krijgen.
 Gronsveld had rond 1935 zegge en schrijve tweeëntwintig (22) abonnees, Rijkholt had er vijf (5). Dat de nummers in die tijd ook al veranderden zien we aan het nummer van "Fruitveiling Gronsveld en Omstr. Peusens café, Station 225" Het nummer in de gids is 251, terwijl dat eerder 1 was. Zie Grueles 5 (1985) 3, pag. 140. De aanduiding in de gids "kol.w." of "kol.waren" zal veel jongeren onbekend voorkomen. De afkorting luidt voluit: "koloniale waren". Bij Miensje, Triéneke, Fy en Yngel kon je indertijd "kol.waren" krijgen (meestal stond die afkorting op het uithangbord), dat waren dan specerijen uit onze koloniën. Die zijn er nu niet meer (die koloniën). Verder zult u in de gids zien dat Gronsveld "Doorlopend bereikbaar" was. En dat willen we graag zo houden.

Piet van Caldenborgh

Bunde K 301

(Telefoondistrict Maastricht).

Aefflerden, Jhr. A. M. H. E. v. Burgemeester van	292
Bollen, J. H. Douwé, aann., timmerfabr., Geulle	293
Delemans, J. H. Wiskelker, Inven	292
Fruit- en Groentevelling Bunde N.V.	213
Gemeentebestuur van Geulle Kerkpl. 9, Geulle	202
Gemeentebestuur van Bunde Kerkpl. 156 (geopend vert. 10-12 n.)	204
Gemeente Secretaris Itteren (Kant. a. Ma. W. en Vrij. nummer 144-17 n.)	230
Gulthers, Jos. Timmerfabr., Vliegstr. B 66	263
Gipsen, L. Graanb., Parallelw. B 8	262
Hennkens, Herr. J. Villa Hooftaan, A 44	281
Kompen, H. Prov. Rindfort, Hiltig	225
Keysera, J. L. Burgemeester van Itteren; Secr. v. Bunde	224

Klooster en R.K. Koloniehuis Overbunde v. Bunde	221
Lava, G. Reintmeester, Heerdeik, Geulle	224
Mesterey, A. Zn. Fa. G. Glaschilders en braders, Hooftaan	261
Nijssen, M. Fiebr. 104	214
Pastorie Itteren	294
Post-, Telegraaf- en Telefoonkant. Hulpoost-, Telegraaf- en Telefoonkant. Bunde 290	291
Pastorie Itteren	294
Post-, Telegraaf- en Telefoonkant. Hulpoost-, Telegraaf- en Telefoonkant. Itteren 292	291
Raaijn, J. Wiskelker, Maestr. 43, Geulle	205
Rees, A. Hooftaan 373, Geulle	284
Rees, A. Drukkerij, Vliegstr. B 46	251
Roomsch Kath. Vasantiehuis Schieversberg, Geulle	272

Automatisch bereikbaar uit het telefoondistrict MAASTRICHT.

Savelkool, Jaa. Slager, Maestr. 30, Geulle	201
Sijns, N. Café Stationstr. B 13	252
Thyssen, J. H. Exp. en autobouwers, a. d. Kerk 14, Geulle	253
Thyssen, J. H. Exp. en autobouwers, a. d. Thijssen-Jaeger, J. Parallelw. 44	232
Thijssen Jaaq. Expeditie Handel in brandst. meel- en grasen, Hiltig 152, Geulle	273
Veilingsvereen. Bunde en Omstr. Dir. Widdersloot, Telegraaf- en Telefoonkant. Bunde 291	291
Voncken, Jaaq. Fruih.	212
Wilschmijden, L. Fruih., Geulle	283
Wiskens, J. Assessor betoonlichtwerken, Schoolstr. 60, Itteren	204
doorverbinding met woonb. Directeur	212

EIJSDEN.

Doorlopend bereikbaar.

Eijsden K 309

(Telefoondistrict Maastricht).

Auwers, H. M. Districtbevoegd Prov. Elect. Mij. Vaportaan 6	303
Beaatslagen, Rijksofwanger der Invoers. en Acc. Rindfort (Lond)	231
Berg & Zn. Th. H. v. d. Brood., koek- en banketfabr. 2, Oost Eijsden	306
Bovay Slaas, M. Café-rest.	265
Brywens, H. J. Garage, autoverh., rijwielst. Stationstr. 1	202
Casien, J. H. L. Kolonh. Fr. Heerdeikstr. 2	201
Cald-Rand. Fruit Velling A. J. H. Spauwen, Willelmiastr. 14	284
Caldenborgh, J. H. J. v. Transport v. binnens- en buitensland, Julianastr. 25	294
Custers Eijsden. Fa. Jos. Graanmolens, Raad- tuisstr. 1	283
Crujla Walpot, M. v. d. Café, groenteanbestedings- factuur	312
Dangels, L. v. d. Kapelaan, Bevestr. 25	326
Doljans-Michels, E. Landbouwbedrijf, Rijk- hooftweg 4, Oost Eijsden	295
Eloy, G. Inc. Maestr. Zinkw. Mij., Dorpstr. 13	335
Frisson, Edmond Reitor, Kerkstr. 15	267
Garage A. v. d. Crujla Wilham 44	285
Gemeentehuis	223
Gilissen, J. H. L. Aann. en timmerbedr., Sta- tionstr. 28	256
Gilissen, H. B. Graanhandel, Kerkstr. 13	267
Goussens-Thyssen, Ger. Rind- en varkenssl. Rijn vliegstr., Bevestr. 5	315
Haeueris, Dr. Chen. M. J. J., Chef Lab. Maestr. Zinkw. Mij.	305
Hamers, J. M. J. Pastoor, St. Joerstr. 9, Oost Eijsden	309
Hansen, G. Fruih., Bunde 5	255
Harby, Wed. J. Rind-, kalf- en varkenssl. Vroenthol 7	266
Harby, J. Café-rest., expel., Wilham 4	226
Henquet, Fa. Herbr., Kerkstr. 21	324
Henquet, G. Appeltreijfabr. en fruih.	251
Henquet, J. H. L. Rind-, kalf- en varkenssl. Willelmiastr. 17	265

Hobus, H. H. B. Reitor Ursulienklooster, Bevestr. 27	225
Hooftmeester, J. Autoverh., Spaawstr. 1	282
Hilde Anna Maria Hoopstraten	291
Hiljens, A. M. Café, en fruih., Willelmiastr. 30	251
Hiljens, J. Fruih., Rijksweg	304
Janssen, A. H. Cementfabr.	291
Jenkens-Welsh, M. Slager, Bevestr. 24, Bunde	273
Klinkenberg, L. Horlogemaker, Dorpstr. 22	215
Klippert, F. Paarden, vee enz., hotel-rest. Stationstr. 11	213
Laanberg, Mr. W. H. J. M. Burgemeester, Graaf de Geleolaan 3	255
Landmacht, Kon. Marechaussekazerne Langstr. 22	292
Leuarts, F. Schildersbedr. en drogerij, Voge- linnest. 1	316
Liederkerke de Graaf, H. Graaf de Geleolaan 2	275
Lijperts, A. H. Molenaar en landbouwbedr., Graanmolens 1, Mesch	216
Loenberg, J. Assessor	234
Louwen, J. Slager, Dorpstr. 22	323
Maestr. Zinkw. Mij. Paste. en loodklooster 345 (2 lijnen)	214
Manderveld-Jaegers, B. Timmerman en meubelbedr., Dorpstr. 14	207
Marechaussee Zie Landmacht.	
Meerling, Wed. L. M. Intern. expel. en transp. onderh. woonb., Kapelkestr. 8	254
Meerling, Malina Intern. expel. en transp. onderh. part. douane agent, Rijksweg 16, (b.z.g. 254)	224
Ned. Spoorwegen Douaneagent (—12, 14—18)	214
Ned. Spoorwegen Douaneagent en Agenten Zie Belastingen.	
Pachen, G. Rind-, kalf- en varkenssl., Willelmiastr. 58	277
Partoum, W. Loodgieter, Dorpstr. 8	276
Peussen, Fa. Fourschandel, Rijksweg 1	332
Pieckers Art. Station Eijsden	232
Pieckers, Wed. W. Graanhandel, Wilham 1	236

Automatisch bereikbaar uit het telefoondistrict MAASTRICHT.

Post-, Telegraaf- en Telefoonkant. Hulpoost-, telegraaf- en telefoonkant. Eijsden 290	290
Post-, Telegraaf- en Telefoonkant. Oost Maer- land 291	291
Prevo, J. M. Pastoor, Bunde Eijsden	301
Prickart, P. Autoverh., smedrij. (nash.) Kerkstr.	331
Reinijens, N. H. Fruithandel, Wilham 12	206
Reinijens-Jaegers, H. Vee- en skeurhandel, Heerdeikstr., Kerkstr. 4	334
Reuser & Co, G. Stationstr.	345 (2 lijnen)
Rotterdamse Bankvereeniging Corraclap	271
Rosenboom, A. Vrachtrijder, fruithandel, Pare- str. 9, Oost Eijsden	297
Russel, Ch. H. D. M. Notaris, Fr. Heerdeikstr.	313
Russel, E. A. Pastoor, Mesch	302
Rutten, F. W. Café-rest., kolwaren, Putstr. 13, Oost	336
Schepers, M. H. Assessor, Schoolstr. 6	272
Smeets, H. H. A. Fruithandel, Willelmia- str. 16	212
Spaawen, Gebr. Fruih. en fruitvelling, Willelmia- str. 16	218
Spaawen-Schrijnemakers, B. J. Fruih., Sta- tionstr. 1	218
Spekkens-Louwen, Wed. H. Kolwaren en ma- mulact., Dorpstr. 13	264
Sijns, G. H. Brood- en banketb., kolwaren, Kerkstr. 7	314
Telefoonstation Zie: Post.	
Thyssen, Gebr. Broodbakkerij, Spaawstr. 12	206
Thyssen, G.	261
Thyssen & Zn. Fa. A. Boonkw. en bloemst- terij, Willelmiastr. 36	321
Thyssen, G. & V. Stationsplein 6	274
Ursulienklooster Bunde	262
Vieuchel Noterms	257
Wiskens, H. H. Ontvanger Burg. Arabestuur, Stationsplein 10	205
Wit, C. H. de Gen. Veldwachter, Julianastr. 23	293
Wolfs, G. Café, 34, Bunde	285
Wolfs, H. W. J. Rijnstr. 6	326
Wolfs-Belgers, A. Fruithandel, Parallelw. 4	252
Wolfs-Jaegers, P. Slagerij, Raadstr. 4	203

GRONSVELD.

Doorlopend bereikbaar.

Gronsveld K 308

(Telefoondistrict Maastricht).

Boers, M. v. d. Rind-, kalf- en varkensslagerij, Rijksweg 116	274
Casien-Boreas, J. H. Fruithandel, handel in kolw., Rijksweg 29, Rijkshof	282
Crijns, J. Olieb., Rijksw. 12, Rijkshof	275
Custers Eijsden, J. Kolonh., meel, vert. kracht- voederart., Café Delft, St. Geertruid	212
Dansen-Jaegers, F. J. H. Expeditie onderh. schonehandel, Rijksweg 123	264
Dansen-Michels, W. H. Graanhandel, graan- molens, meikamelen, Rijksweg 113	284
Drummen, Gebr. Assessor, Dorpstr. 8, St. Geertruid	235
Druyssen, J. H. H. Secr. L.L.T.B., Bunde 43, St. Geertruid	271
Fruitvelling Gronsveld en Omstr. Pousens café, Station 213	251
Gedlot, Fam. A. Kasteel Gronsveld	203
Gemeentehuis St. Geertruid	221
Geertes, H. Winkel en café, Eckelrade	221

Habelt, J. J. Notaris	234
Hooft-Heuten, Wed. M. De vrije fruitvelling, Stationsstr. 211	221
Hooft-Servais Café-rest., Kamp. 18	293
Hoodt, H. v. Pastoor, St. Geertruid	292
Jaegers, J. Meelhandel, bakkerij, kolw., Rijksweg 61	295
Janssen-Gardener, Matk. Houth., Molentweg 34, Eckelrade	263
Kapelaan Kerkplein 70	285
Liefdecasters v. d. H. Carolus Beccromus Rijkshof 21	261
Neilsen, Hab. Autoverh. en brandst., Hofstr. 34a, St. Geertruid	201
Pastorie Gronsveld	294
Pieckers-Schrijnemakers, M. Graanb.	281
Post-, Telegraaf- en Telefoonkant. Hulpoost-, tele- graaf- en telefoonkant. 290 — Post-, telegraaf- en telefoonstation, St. Geertruid 291. —	291

Automatisch bereikbaar uit het telefoondistrict MAASTRICHT.

Reijst, P. Kasteel Rijkshof	213
Reinijens & Zn., Jaa. Rijksw. 96	232
Reinijens-Peijl, J. Veeb., Dorpstr. 84	232
RIJKSPOLITIE	
Rijksveldwachter Brig. 10., Rijksweg 16a	283
Schaap, A. Veeb., Stationsplein 213	273
Schepers, J. Café, Dorpstr. 23	262
Thyssen, A. H. Handeling, Café-Ned. Zeebuis Gronsveld	234
Thyssen-Wilham, H. Dorpstr. 1, St. Geertruid	291
Vaessen, W. Kloost. smedrij. autoverh. hand- en andijverrichting, Rijksweg 58	205
Veilingsvereen. Coop. Gronsveld	253
Voorst Int. Voort- de Quil, Bazas C. H. M. S. van Rijksweg 104	255
Wassenaar, E. Café-restaurant, Rijksweg 7, Rijkshof	254
Wijgers, H. J. H. Dams- en Herenkl. n. maast. Stationsstr. 216	265
Zelverfabr. St. Barbara Eckelrade	223

Kên d'r hön nog

Antoon van Baal

Antonius van Baal werd geboren op 19 januari 1892 in het Noordlimburgse plaatsje Ottersum bij Gennep. Hij kwam uit een gezin van negen kinderen. Zijn vader was landbouwer. De boerderij was gelegen in een zeer bosrijke omgeving, die grensde aan het zogenaamde Reichswald in Duitsland. Na de lagere school in Ottersum volgde hij landbouwonderwijs. Hij gaf echter al vroeg te kennen dat hij geen boer maar politieagent wilde worden. In 1916 ging hij in militaire dienst. Hij was lid van de fanfare van

Ottersum. Hij bespeelde de bugel, ook in een militaire kapel gedurende zijn diensttijd. Vreemd genoeg raakte hij in zijn verdere leven nooit meer een muziekinstrument aan. Het uniform beviel hem wel, want in deze periode trad hij ook op als hulpcommies te Maastricht (vergelijkbaar met de huidige douanebeambte). Zijn eerste "echte" politiebaan kreeg hij in 1921 in Helmond, als agent bij de gemeentepolitie. In 1922 werd hij aangesteld als gemeenteveldwachter te Margraten.

In Margraten was hij in de kost bij bakker Prevoo. Hij leerde hier Maria Hubertina Elisabeth Mathieu uit Ingber kennen (geboren 17 februari 1894), waarmee hij in 1923 in het huwelijk trad. In Margraten werden hun zonen Willy en Jean geboren. In 1927 kwam er in de gemeente Gronsveld een veldwachtersplaats vrij. Antoon van Baal solliciteerde met 49 anderen naar deze functie; hij werd in dat zelfde jaar aangesteld.

De eerste jaren was hij in dienst van de gemeente Gronsveld en de gemeente Rijckholt (toen nog een

In militaire dienst. Van Baal met bugel (midden zittend).

zelfstandige gemeente). Op zijn politiepet prijken de initialen R en G (Rijckholt en Gronsveld). Hij huurde het huis nabij kasteel Rijckholt (thans restaurant). In dit huis werd de enige dochter Alice (Pleumeekeers) geboren. Antoon wilde graag een eigen huis en verzocht het gemeentebestuur om een passende woning in Gronsveld. Deze kreeg hij uiteindelijk op de hoek Harmonieweg-Hogeweg (thans bewoond door zijn kleinzoon Jan).

Veldwachter Van Baal deed zijn werk op een wijze die toen heel gebruikelijk was, maar die nu zeker niet zonder kritiek zou blijven. Hij was een man van gezag en dat liet hij dan ook merken. Zijn meest bekende (en ook gevreesde) uitspraak bij caféruzies was: "Stil of anders d'r uut." Wordt aan deze oproep geen gehoor gegeven dan kwam zonder aanzien des persoons de "piézel" (de gummiknuppel) op de proppen. Van Baal maakte indruk op iedereen.

Hij was als ambtenaar van de gemeente ook belast met de bezorging van de post aan de wethouders. Zo kwam hij in alle uithoeken van de gemeente (Honthem, Eckelrade,

1922. Met de fiets in Helmond.

Veldwachter Van Baal voor het gemeentehuis in Margraten.

Heugem) en kon ook daar zijn beroep uitoefenen. Onrecht kon hij niet dulden en met alle middelen die hem ter beschikking stonden bestreed hij dit. Dat hij hierdoor wel eens in de problemen kwam, spreekt voor zich. Kreeg je het met Van Baal aan de stok, dan legde je vroeg of laat het loodje. Zijn manier van werken werd niet door iedereen gewaardeerd al dwong hij door zijn optreden respect en ontzag af.

Hij dronk niet, rookte niet en leefde als een goed katholiek. Hij ging nooit uit in het dorp en deed nooit mee aan dorpsfeesten. Een uitzondering hierop was de jacht. Hij was een verwoed jager. Samen met Haj en Zjêf Reintjens en Bèr Spronck werd het gebied rond Gronsveld en Rijckholt tot aan de Maas bejaagd. Een heel groot jachtgebied pachtte hij in zijn geboorteplaats Ottersum. Een geschoten wild varken nam hij trots mee naar Gronsveld om het door slager Louis Waber te laten "sjtökkere".

Een maal per drie à vier jaar moest hij als veldwachter op retraite in Spaubeek. Zijn kinderen vonden dit niet leuk maar hij nam er graag aan deel.

Hij was als kind erg gehecht aan de natuur en kon uren in veld en bos vertoeven. Hij was vaak aan "De Beuk" te vinden in gezelschap van André Beuken.

Ook tijdens zijn wandelingen kon hij zijn beroep niet vergeten. Zo lette hij streng op het stelen van fruit, het

Bij gelegenheid van het 25-jarig ambtsjubileum gemeentepolitie. V.l.n.r. Aarts, Van Baal, Rutters en Strijbos.

niet-scheren van meidoornheggen en het illegaal betreden van mergelgrotten. In het dorp werd hij met regelmaat van de klok geroepen bij burenruzies. Het was in die tijd, toen er nog geen riolering was, gebruikelijk dat de bewoners de straatgoten veegden. Dat vegen gebeurde stroomafwaarts, van "boëve ién 't duerp nao oonder ién 't duerp". Als iemand zich niet aan deze afspraak hield ontstond er vaak ruzie. Veldwachter Van Baal moest dan optreden.

Hij lette stipt op de sluitingsuren. Tijd was tijd en zelfs de aanwezigheid van de burgemeester in een café belette hem niet de zaak op sluitingstijd te ontruimen. Ofschoon zijn kinderen hier vaker op aandrongen nam hij niet deel aan het rijke verenigingsleven van Gronsveld en Rijckholt. Hij vond dat je in zijn positie afstand moest nemen van het dorpsleven, geen partij moest trekken en je zo weinig mogelijk moest bemoeien met de politiek. Hij heeft ook nooit een woord Gronsvelds gesproken, maar bleef volharden in het Ottersumse: "Stil, of anders d'r uut." Als veldwachter werd hij rond Sinterklaas altijd geraadpleegd door de Sint over de streken die de kinderen

hadden uitgehaald. De jaarlijkse toneelavonden bezocht hij slechts als bewaker van de openbare orde. In een van deze stukken speelde een Gronsveldenaar de rol van veldwachter. Hij imiteerde veldwachter Van Baal treffend, tot groot vermaak van het publiek. Veldwachter Van Baal kon dit moeilijk verkroppen, maar stond machteloos. Al stond hij bekend als man van orde, veel processen-verbaal deelde hij niet uit. Bij controles liet hij werklieden die per fiets richting Zinkwit in Eijsden reden, zonder meer door, omdat hij vond dat die mensen het al zwaar genoeg hadden.

Van Baal met vrouw en kinderen Wil (rechts) Jean en Alice.

Van Baal met dochter Alice.

Van Baal met de huid van het wild zwijn.

Van Baal met zijn trouwe Duitse-herdershond.

Hoogtepunt van het jaar was voor hem altijd de kermis in Gennep, die acht dagen duurde. Elk jaar ging hij er naar toe. Bij zijn familie, in zijn ouderlijk huis, waar hij dan logeerde, kwam hij graag. Meestal bezocht hij deze kermis per fiets. Ofschoon hij ook dan niet dronk amuseerde hij zich kostelijk. Later ging hij naar de kermis op de motor. Hij heeft het motorrijden echter nooit geheel onder de knie gekregen. Zo reed hij naar Gennep

zonder te schakelen voortdurend in de tweede versnelling. Op latere leeftijd en na zijn pensionering kreeg hij meer tijd voor zijn hobby's: de jacht, zijn duiven, zijn hond en zijn tuin. Hij had nauwelijks verstand van duiven en plaatste sierduiven, Hollandse kroppers en reisduiven in hetzelfde hok. Toch haalde hij wel eens een prijsje. De echte kenners, zoals buurman Eudem Goessens (uitbater van café Sport) begrepen er niets van. Van Baal fokte sierduiven, maar ook kanaries en goudfazanten. Zijn tuin lag er altijd piekfijn bij. Bloemkool en groene kool teelde hij niet omdat hij die niet at. Kreeg hij ze toch ergens voorgeschoteld dan zei hij: "Dit heeft d'n dokter me verbode."

Tot zijn dood is hij op jacht gegaan. De laatste jaren, toen hij slechter ter been was, was dit niet geheel zonder gevaar. De drang om mee te gaan was echter groot. De andere jagers hielden dan wel wat rekening met hem. Zijn laatste levensjaren, zijn vrouw was in 1972 gestorven, woonde hij naast zijn dochter Alice in Heugem. De laatste dagen van zijn leven moest hij in bed doorbrengen. Een tante van zijn schoonzoon, die in het klooster te Heugem verbleef, kwam hem dagelijks opzoeken en bad met hem de rozenkrans. Op een gegeven ogenblik wendde hij zich tot haar en zei: "Zuster als ik hier boven aankom en 't is mogelijk, dan stuur ik u een kaart." Die kaart heeft de zuster nooit gekregen, wat niet wil zeggen dat hij niet is aangekomen.

Hij stierf in Heugem op 12 maart 1980. Op het sterfbed praatte hij nog steeds over een "klucht patrijzen" alsof hij nog op jacht was.

Frans van de Weerdt

Onze tractor

In vergelijking met nu, veranderde er in vorige eeuwen in het leven en werken van onze voorouders bijzonder weinig. De middelen die zij gebruikten om bijvoorbeeld, het werk en vervoer te vergemakkelijken waren, op een enkele verbetering na, vrijwel dezelfde. Een voorbeeld hiervan is het gebruik van paard en kar. Bijna veertig eeuwen was het paard in het dagelijks leven onmisbaar.

Rond de eeuwwisseling doet de tractor zijn intrede en langzaam maar zeker gaat de machine het paard vervangen. De eerste landbouwtrekkers verschenen in de U.S.A. in 1892. De belangstelling voor tractoren in ons land dateert van 1909 en de invoer ervan vond waarschijnlijk plaats ter gelegenheid van de Internationale Landbouwtentoonstelling van 1913. Op deze tentoonstelling werd door de Deutsche Internationale Harvester Company een 45 pk petroleumtrekker geïntroduceerd. Door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog duurde het tot 1919 eer de tractor op grote schaal in ons land werd ingevoerd.

Er waren verschillende fabrikanten zoals Deutz, Lanz, Case, Austin. Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog onderbrak de ontwikkeling van de landbouwmechanisatie. Aan het einde van de oorlog bleek 99% van de trekkers verloren te zijn gegaan. Dus beginnen we pas echt na 1945. In onze omgeving was een van de eerste tractoren eigendom van de familie H. Caelen-Dassen in Rijckholt. Het is een Porsche Allgaier diesel uit 1954 met een gewicht van 870 kg. Nadat

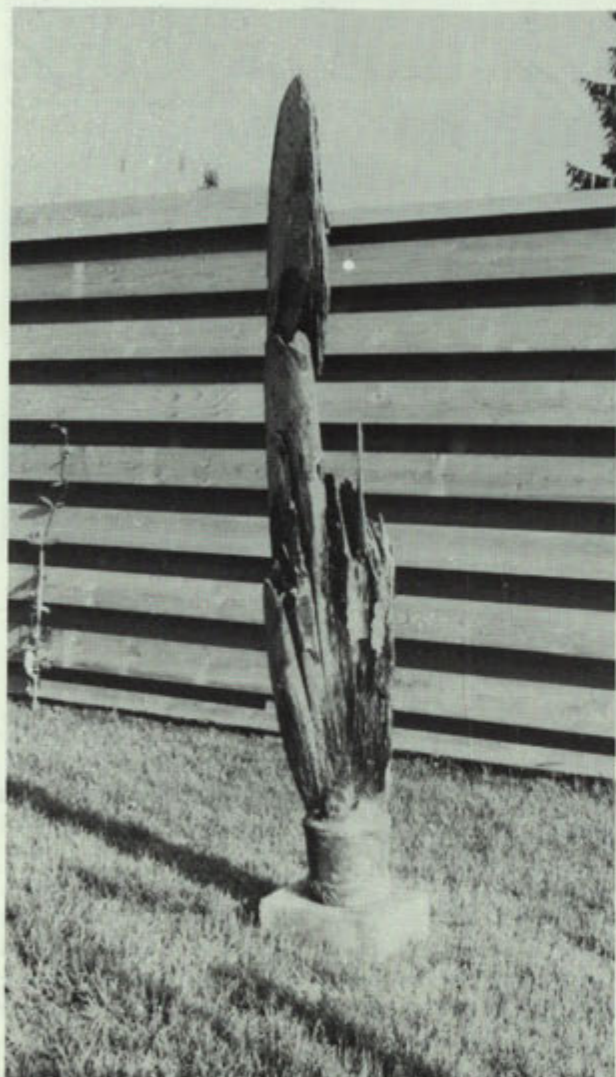

hij jarenlang trouwe dienst op de boerderij had gedaan kwam Grueles in het bezit van dit pracht-exemplaar. Hij mocht enkele jaren rusten in de opslagruimte, maar uiteindelijk is hij dit jaar helemaal opgeknapt. De vroegere eigenaar en alle mensen die hebben meegeholpen, zorgden er uiteindelijk voor dat een van de eerste types "moderne paarden" in Gronsveld en omstreken voor het nageslacht bewaard is gebleven.

John van de Weerd

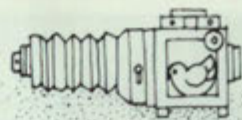

Wat maog 't ziën

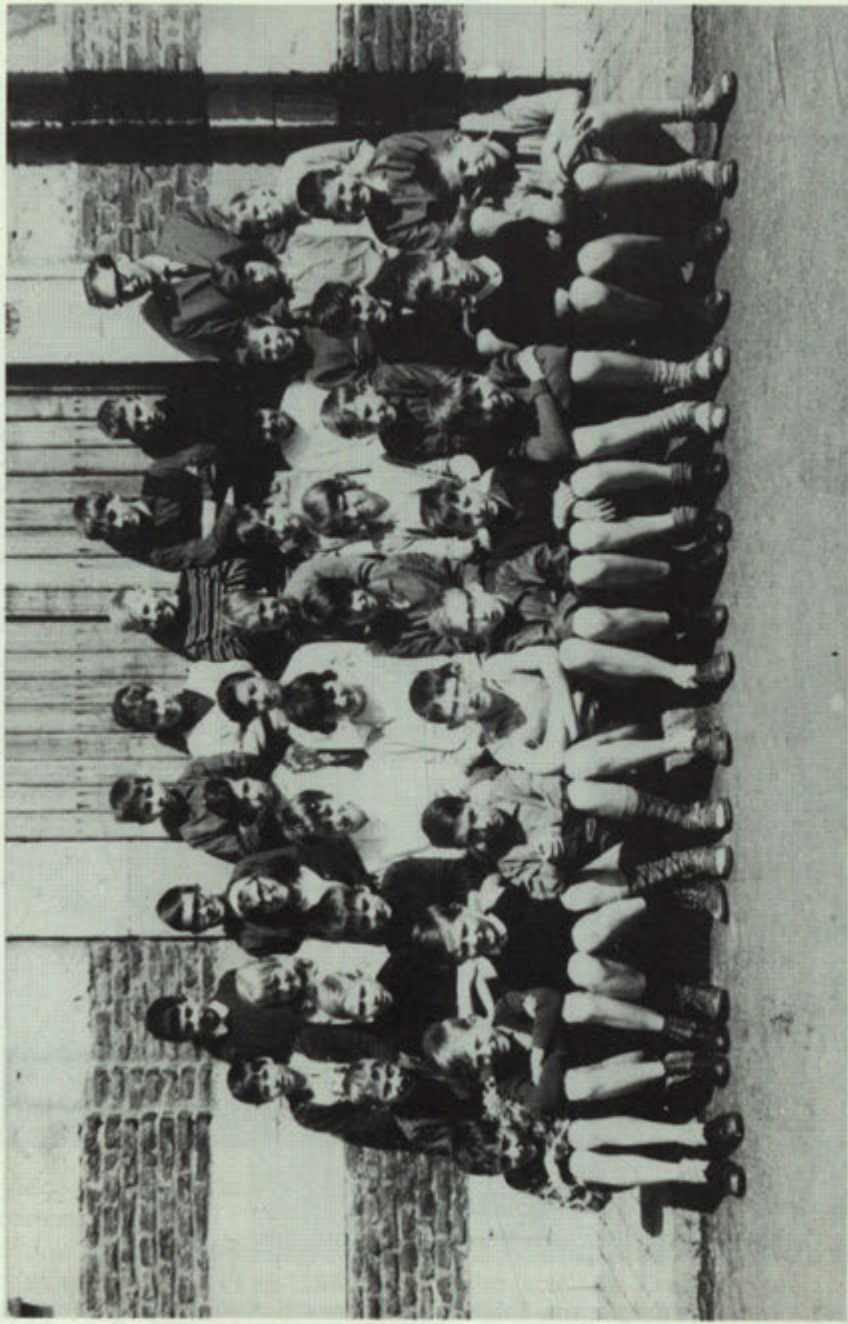

Tijdens graafwerkzaamheden in een tuin kwam dit voorwerp tevoorschijn.
Wat zou het kunnen zijn? Reacties alstublieft.
Bel Frans Huits (tel 1683) of John van de Weerdt (tel 2667).

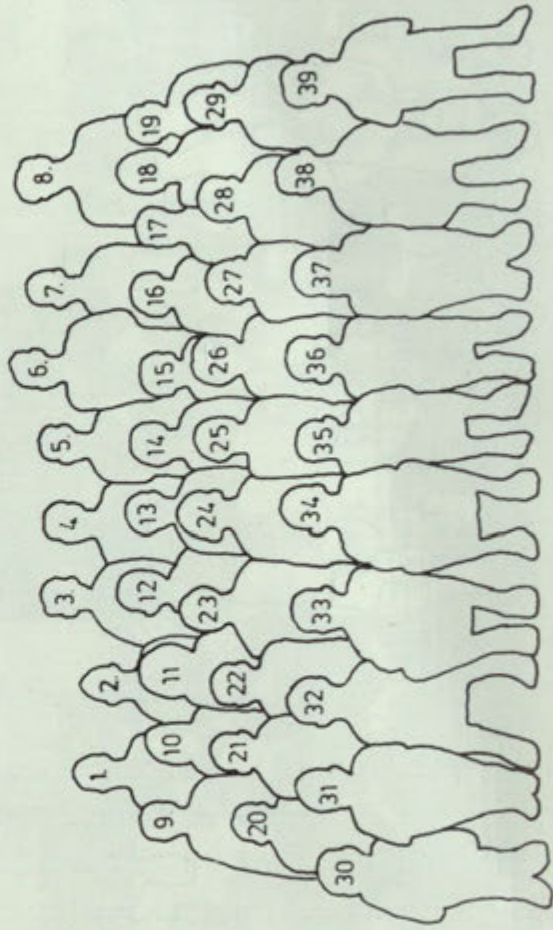
Foto

1941. V.l.n.r. Jean Berghmans, Trùija Beuken (Bremen), Jeanne Goessen (van Zjeu).

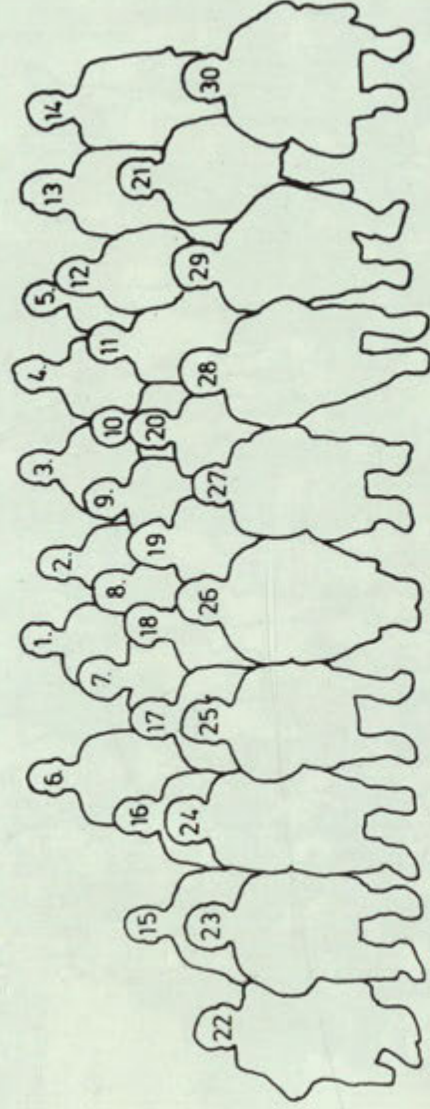

Zesde klas lagere school Gronsvelt 1965/1966

1 Noël Hayen 2 Bert van der Mullen 3 Pim van de Weerdt 4 Jean Houten 5 Jan Bremen 6 René van Megen 7 Johan Zut
 8 Herman Castermans 9 Ina Roosen 10 Leonora Waber 11 Eivira Bremen 12 Micheline Wolfs 13 Grace Hurkens 14 Agnes
 Bergenhuizen 15 Marijke Janssen 16 Mildred Huijst 17 Sien Starren 18 Susanne Goessens 19 Hannelore Hoogveen
 20 Harrie Fievez 21 Bérke Pleumeekers 22 Gerard Segers 23 Ineke Vries 24 Hannie Wolfs 25 Carla Ollslagers 26 Mia Starren
 27 Jos Aarts 28 Tonnie Scheres 29 Toon van Baal 30 Hans van Beek 31 Jo Gorissen 32 Jan Mertz 33 Joost Gadiot 34 Freddy
 Schrijnemaekers 35 Frans Bernards 36 Pierre Gorissen 37 Frans Broers 38 Tonny Scharnigg 39 Piet Houten.

Reünie zesde klas lagere school Gronsveld 1965/1966
25 jaar later op 25 mei 1991

1 Pim van de Weerd 2 Jean Houten 3 René van Megen 4 René Roosen 5 Herman Castermans 6 Ina Roosen 7 Leonora Waber 8 Elvira Bremen 9 Micheline Wolfs 10 Agnes Bergenhuizen 11 Marijke Janssen 12 Sien Starren 13 Susanne Goessens 14 Hannelore Hoogeveen 15 Harrie Fievez 16 Bèr Pleumeekers 17 Gerard Segers 18 Hannie Wolfs 19 Carla Ollslagers 20 Mia Starren 21 Toon van Baal 22 Hans van Beek 23 Jo Gorissen 24 Jan Mertz 25 Joost Gadiot 26 Freddy Schrijnemaekers 27 Frans Bernards 28 Pierre Gorissen 29 Frans Broers 30 Piet Houten.

Raamslachtoffers

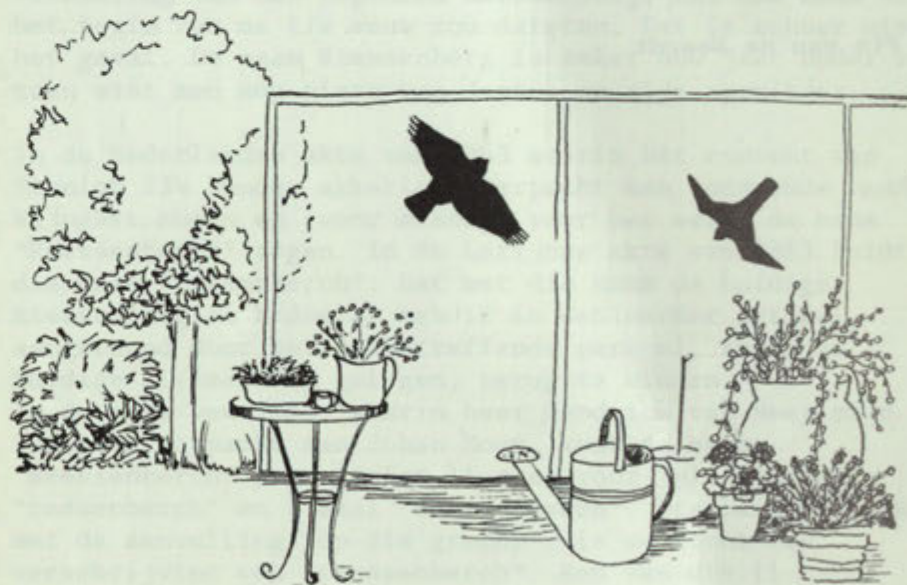
De meesten van u hebben het wel eens ervaren. Een plotselinge en harde klap tegen de ruiten van de tuindeuren, veranda of bijkeuken. Nadat u van de schrik bent bekomen, blijkt bij nader onderzoek dat een vogel tegen het glas is gevlogen.

De oorzaak hiervan is het spiegeland glas, waardoor de vogels de lucht, de bladeren van de bomen en de struiken in het glas zien. Door deze reflectie worden de vogels in de war gebracht, ze denken dat ze naar een open ruimte vliegen. Wellicht heeft uzelf in een winkelbedrijf wel eens deze onprettige ervaring opgedaan.

Omdat vogels het "fata morgana" niet of pas te laat ontdekken, is hun snelheid, en dus ook de klap, zo groot dat de meeste het ongeval niet overleven. Vooral merels en zanglijsters zijn het slachtoffer, maar ook andere vogels. Zo werden wij door Jean Goessens (vaan de sikkertäores) benaderd, omdat een grote roofvogel tegen het raam van de tuindeur was gevlogen. De klap, die volgens Jean heel hard was, was veroorzaakt door een grote havik. Deze havik wilde in een onbesuisde en supersnelle achtervolgingsvlucht een spreekw bemahtigen. Helaas hadden beide zich verkeken op de reflectie in het glas. De spreekw was op slag dood, maar de zwaar aangeslagen havik kwam na enige tijd stilaan tot leven. Na een half uurtje was de "verdoving" uitgewerkt en koos de havik weer het luchtruim, al was zijn vlucht bepaald niet sierlijk. Het schijnt dat vooral grote vogels versuft raken (vergelijk het maar met onze hersenschudding) en na een uurtje weer actief worden. Dit blijkt ook uit het volgende

voorval. In februari van dit jaar belde Leon Schrijnemaekers (Kampweg) dat een roofvogel op het besneeuwde grasveld zat. Het bleek een mannetjessperwer te zijn. De vogel was versuft, uitgeput en niet meer in staat om te vliegen. Ook deze vogel was tegen een raam gevlogen. We hebben de sperwer gevangen en overgebracht naar het roofvogelopvangcentrum van Jo Erkens te Beek. Jo Erkens is ook bekend van de KRO-serie "Natuur in eigen land". Hij vertelde later dat de sperwer de volgende ochtend al zodanig in de volière te keer ging dat hij genoodzaakt was de vogel vrij te laten. Volgens hem was deze sperwer weer volledig hersteld.

Bij Zjéf Indebraek (Stationsstraat) gebeurde enige dagen eerder een soortgelijk voorval. Een roofvogel was door het raam van de bijkeuken gevlogen, waarbij een behoorlijk gat in de ruit was ontstaan. De vogel zat (nog) binnen en was gewond, want er waren bloedsporen. Toe Zjéf aankwam bleek de vogel reeds gevlogen (door het gat weer naar buiten). Wel is er nog een foto gemaakt zodat onze vermoedens later werden bevestigd: een sperwer.

Roofvogelsilhouetten op windscherm.

Sperwers en haviken hebben een zelfde jachtmethode. Ze stuiven over heggen en tussen bomen en struiken, waarbij ze hun prooidieren verrassen. De sperwers in ons geval zullen hun prooi ook iets te onstuimig hebben achtervolgd. Bij de familie Curfs (Stationsstraat) vloog een koekoek tegen het raam. De vogel overleefde de klap niet. Zijn snavelpunt was gebroken, hetgeen bij veel raamslachtoffers het geval is. We hebben het diertje laten opzette en het doet nog steeds dienst bij onze vogellessen.

U kunt de vogels helpen door op de (gevaarlijkste) ramen een (roof)vogelsilhouet of een ander motief te plakken. Ook met vitrage wordt natuurlijk de reflectie tegengegaan. Deze silhouetten zijn speciaal door de Vogelbescherming hiertoe uitgegeven. Mocht u toch nog een verdoofde vogel vinden, dan kunt u hem het beste op een veilige en donkere plaats houden, totdat hij weer actief wordt. Hij zou anders een gemakkelijke prooi voor een kat zijn. Natuurlijk kunt u Hub Reumers (2868) of mij (2806) altijd bellen.

Pim van de Weerdt

Toponiemen

Riessebérg

De "Riessebérg" is de heuvel waarop "De Beuk" is gebouwd. Over de naam "Riessebérg" vinden we als verklaring in de "Diksjenèr": "Mnl: rese (rist) = o.a. fijnvertakt spruitje aan bessenstruik of wijnstok. Ter plaatse liet in het begin van de 17e eeuw Justus-Maximiliaan van Bronckhorst een wijngaard aanleggen." De wijngaard van Justus-Maximiliaan is echter alleen een aanwijzing voor de verklaring van het toponiem Riessenberg, als die naam uit het begin van de 17e eeuw zou dateren. Dat is echter niet het geval. De naam Riessenberg is zeker 400 jaar ouder en toen wist men nog niets van Justus en zijn spruitjes.

In de Nederlandse akte van 1363 waarin het convent van Sinnich 23¼ bunder akkerland verpacht aan Godvreude vanden Wijngart komen we (voor alsnog) voor het eerst de naam "Reessenberch" tegen. In de Latijnse akte van 1363 luidt die naam "rissenberch". Dat met die naam de huidige Riessenberg is bedoeld, heb ik in een eerder artikel aangetoond door het desbetreffende perceel, tegen de huidige Riessenberg gelegen, terug te vinden.

In de akte van 1444, waarin heer Hendrick van Heer zijn landgoed verpacht aan Johan Mour, komt de naam "Reessenberch" maar liefst 11 maal voor, plus 1 maal "ressenberch" en 1 maal "deessenberch". Die laatste naam, met de aanvulling "op die grebbe", is wellicht een verschrijving van "reessenberch". Een van die 11 "Reessenberch"-en betreft het perceel van de Wijngaardshof waarvan in de vorige akten sprake was. Kortom de huidige Riessenberg heette vanaf de 14e eeuw al "Reessenberch".

In het Middelnederlandsch Handwoordenboek van J. Verdam vinden we verschillende woorden die met "Reessenberch" te maken kunnen hebben:

- resch of risch, betekent o.a. schraal, mager, dor.
- rese, betekent reus.
- rese, betekent rist of rits. (denk aan: "wiémele ritse").
- risch, betekent graszode, aardkluit.
- risschen betekent graszoden steken.

Welke van deze betekenissen nu betrekking hebben op "Riessenberg", is niet uit te maken; ze zijn allemaal mogelijk:

- "Dorre-berg" (kalkgrasland).
- "Reuzen-berg" (lijkt hoger dan zijn omgeving, kijkt u maar vanaf de autoweg).
- "Ritsen-berg" (misschien groeiden er bessestruiken met veel "ritsen").
- "Rissen-berg" (misschien werden er graszoden gestoken).

Zonder nadere aanwijzingen, bijvoorbeeld via een nog oudere benaming, is de herkomst van Riessenberg niet met zekerheid vast te stellen. Wel is het duidelijk dat de Riessenberg zijn naam niet ontleent aan de wijngaard van Justus-Maximiliaan van Bronckhorst.

Piet van Caldenborgh

Rectificaties

Janna van Siémeke (vorige nummer blz. 93) moet zijn Janna van de Sim.

Copyright Stichting Grueles.

Secretariaat: Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. Tel. 04408-2880/1575.

Abonnementen-administratie: Rijksweg 86a. Tel. 04408-1662.

Abonnementsprijs f 19,50 per jaar. Losse nummers f 6,00.

Rabobank Gronsveld, rek. nr. 11 75 15 000 / Postgiro 25 35 375 t.n.v. Stichting Grueles.

